

ANDRES MENING

Okkupasjonen

Videofilmer om ledere og krigsaktive ^{AP}

Av Jan Eidi, leder i Norges-^{12/2}
dokumentasjon, Sandefjord -99

Aftenposten har 30.1. to oppslag om «Ledere føler seg lurt av privat historieforsker» og «Basert på inkompetanse» som er kritiske til vårt dokumentasjonsprosjekt. Vi beklager formuleringen «I samarbeid med Nasjonalbiblioteket» (NBR) i brevhodet i vårt siste prosjekt: «Hvem ble ledere i Norge i det 20. århundre?» Fakta er at NBR siden 1997 har oppmuntret oss til å intervjue krigsaktive og ledere i Norge for å oppbevare videofilmene i klimasikre anlegg i Mo i Rana. Og 15.3. 1998 inviterte vi NBR til et møte i Sandefjord hvor de var forhindret fra å være tilstede og beklaget dette. Vi har sendt et brev til NBR hvor vi ber dem vurdere et formelt samarbeid om opplegget, utvalget av ledere i Norge m.m.

Til alle våre 240 intervjuobjekter har vi opplyst at vi pr. i dag har hatt time-lange samtaler med 170 fra motstandsbevegelsen, 33 medlemmer av eks Nasjonal Samling og siden oktober 1998 med 18 statsråder, ordførere og kultur-

personligheter i Sør-Norge. I 1999 har vi i Trøndelag og Nord-Norge avtaler med over 40 krigsaktive og ledere i lokalsamfunnene.

Prosjektet «Norge under okkupasjonen» startet med et faglig råd med Bjørn Balstad, Randi Bratteli, Guri Hjeltnes, Tore Pryser og Håkon Randal på et møte i Stortinget 2.12. 1994. Da det ble kjent at vi utarbeidet en rapport om «Likvidasjoner i Norge 1941-1945» ble vi oppringt av Gunnar Sønsteby, som advarte oss mot å dokumentere fra norske, svenske og britiske aviser om hvem motstandsbevegelsen ryddet av veien. Kort tid etter trakk de to kvinnene seg fra rådet, og få dager etter skrev Arnfinn Moland ved Hjemmefrontmuseet en kronikk i Aftenposten 1.3. 1996 hvor det uttales at mange veteraner ser med uro på slike oppklaringer. Vi kom frem til 150 likviderte, mens SSBs offisielle tall er 65. I Aftenposten 30.1. følger han opp med å uttale at «Eidis virksomhet er basert på faglig inkompetanse, og prosjektets historiskfaglige verdi er lik null».

Andre forskere ved universitetene i Oslo og Bergen har uttalt at vår dokumentasjon (ikke forskning) i våre 25 rapporter til Riksarkivet med flere er verdifull informasjon for ettertiden. KUF og 17 fylkeskommuner har støttet prosjektet «Hva hendte i vår kommune under okkupasjonen?» hvor 12 221 skoleungdommer stilte 90 spørsmål til personer over 65 år i alle landets fylker. 12 arbeidssøkende i Gjøvik, Nedre Eiker og Sandefjord har på data registrert alle svar ved siden av bl.a.: Tyskernes fysiske/militære og sosiale aktiviteter i 361 av Norges 435 kommuner, videre 8364 krigsbarn med norsk mor og tysk far, 709 leirer med 78 200 utenlandske fanger i Norge fra 1941 til 1945, demografisk analyse av hvem de 45 000 nordmenn i tysk fangenskap var. Og på den andre siden Nasjonal Samlings organisasjon i 495 førkrigskommuner og Arbeidstjenestens oppbygging med 84 leirer med 24 500 AT-rekrutter og forholdene i landssvikoppgjørets fengsler. De fleste rapporter gjengitt i Aftenposten. Men da det ble kjent at vi ville registrere navnene på de ca. 5900 som deltok på Østfronten fra 1941, fikk vi en telefon fra «Sverre i Røyken» som ville komme med fem mann og knuse våre kneskåler.

Det Aftenpostens journalist gjengir av negative uttalelser om «Hvem ble ledere i Norge i det 20. århundre», er

korrekte. Men vi har nå i ettertid fått mange telefoner hvor de og andre lesere roser vårt initiativ, og oppfordrer oss til å stå på for å gi levende videobilder av motstandsfolk, NS-medlemmer og ledere i dagens samfunn som uttaler seg om oppvekst, hendelser i livet, egne og foreldres partivalg, brutalisering, innvandring m.m.

Tradisjonen med å ha bilde på veggen er i ferd med å dø ut. Vi ønsker at våre etterkommere en gang skal få se de krigsaktive og dagens ledere på videofilm eller på Internett. Okkupasjonstidens historie er ikke ferdigskrevet.